

СТРУКТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ПОГЛЯД АМЕРИКАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

УДК 37(79)

Вікторія Сліпенко, аспірант

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СТРУКТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ПОГЛЯД АМЕРИКАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

У статті теоретично проаналізовано різні підходи американських дослідників до впровадження структури підприємницької компетентності учнів закладів загальної середньої освіти США. Показано, що в структурі підприємливості школярів характерно виражені такі якості: сміливість, наполегливість, сприйнятливості і креативність. Розкрито важливість вивчення мотиваційної сфери підприємців, що є рушійною силою підприємницької діяльності.

Ключові слова: структура, підприємницька компетентність, заклад загальної середньої освіти, підприємливість, якість, мотиваційна сфера.

Рис. 1. Літ. 9.

Viktoriya Slipenko, Postgraduate Student

Uman Pavlo Tychna State Pedagogical University

A STRUCTURE OF ENTREPRENEURIAL COMPETENCE: A VIEW OF AMERICAN RESEARCHERS

The article theoretically analyzes the various approaches of American researchers to the introduction of structure of entrepreneurial competence of students of secondary school in the USA. It is shown that the structure of students' entrepreneurship is characterized by such qualities: courage, persistence, receptivity and creativity.

Courage involves the presence of confidence and leadership qualities that allow to take on the organization and implementation of activities related to the calculated, justifiable risk, the adoption of non-standard decisions and their implementation through the organization the efficient and coordinated work of the entire team. Receptivity is seen as the ability to obtain valuable information through interaction with different groups of people, the ability to generate a wide range of business ideas and evaluate their perspective based on personal experience and consultation with experts. Persistence is interpreted as the ability to work in difficult situations, to overcome obstacles and difficulties associated with the implementation of entrepreneurial ideas, to analyze negative experience and to adjust the strategy in light of changing circumstances while preserving the main vector of business development. Creativity is associated with the invention of something new to personality and society that is the creation of a new product. This is the ability of an individual to make effective decision or to reduce risk in situations with insufficient information. The importance of studying the motivational sphere of entrepreneurs which is the driving force of entrepreneurial activity is revealed.

Keywords: a structure, entrepreneurial competence, a secondary school, entrepreneurship, a quality, motivational sphere.

Постановка проблеми. У новому тисячолітті уряди країн зарубіжжя, у тому числі й США, підкреслюючи зростаюче безробіття серед молоді, направляють вектор своєї уваги на розвиток підприємницьких умінь і навичок шкільної молоді, стимулюючи її до самозайнятості. У Сполучених Штатах Америки, розглядають формування підприємницької компетентності як головну концепцію освіти підростаючого покоління, оскільки підприємливість населення та їхня активна громадянська позиція є запорукою економічного процвітання і соціального благополуччя. У рамках цього напрямку бізнес-спільнота США зосередилась на ефективнішу співпрацю із закладами загальної середньої освіти, оскільки подібне партнерство з комерційними організаціями може забезпечити підготовку школярів до володіння такими особистісними уміньми і навичками, які

відповідають сучасним вимогам, щоб успішно адаптуватися до високих темпів науково-технічного і економічного розвитку країни.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Варто зазначити, що американські вчені (В. Гартнер, Д. Гібсон, П. Друкер, Д. Маклелланд, М. Пітерс, Р. Хизрич та ін.) дотримуються думки, що підприємливість проявляється не тільки в людях, які започаткували власну справу, а й в будь-яких професіоналах, які досягли успіху в обраній сфері діяльності [5].

Мета статті – на основі аналізу наукових джерел теоретично проаналізувати різні підходи американських дослідників до впровадження структури підприємницької компетентності учнів закладів загальної середньої освіти США.

Виклад основного матеріалу. Констатуємо, що поняття “підприємливість” розглядається як набір якостей особистості. Значний внесок у

**СТРУКТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ:
ПОГЛЯД АМЕРИКАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ**

Рис. 1. Структура підприємливості у програмі “Заяви про себе” (“Make your mark”) [8]

вивчення особистих якостей підприємця, які допомагають йому діяти заповзято, внесли такі науковці Р. Брокхаус і П. Хорвіц [3]. Їхній підхід знаходить відображення у сучасних освітніх програмах, спрямованих на формування підприємливості. Наприклад, організація “Заяви про себе” (“Make Your Mark”) складала схему якостей, що входять до складу підприємливості (рис. 1). Як показано, формування підприємливості у школярів відбувається шляхом розвитку якостей, таких як: сміливість, наполегливість, сприйнятливість і креативність.

Сміливість передбачає наявність впевненості та лідерських якостей, що дозволяють брати на себе організацію і здійснення діяльності, пов’язаної з прорахованим, виправданим ризиком, прийняття нестандартних рішень і втілення їх в життя за допомогою організації ефективної і злагодженої роботи всієї команди. Сприйнятливість розглядається як вміння отримувати цінну інформацію за допомогою взаємодії з різними групами людей, здатність генерувати широкий спектр підприємницьких ідей і здійснювати оцінку їхньої перспективності на основі особистого досвіду і консультацій з експертами. Наполегливість трактується як здатність працювати в складних ситуаціях, долати перешкоди і труднощі, пов’язані з здійсненням підприємницької ідеї, аналізувати негативний досвід і коригувати стратегію з урахуванням обставин, що змінюються при збереженні головного вектора розвитку бізнесу. Креативність пов’язується з винаходом чогось нового для особистості та суспільства, тобто зі створенням нового продукту. Це здатність особистості

ефективно приймати рішення, або зменшувати ризик в ситуаціях з недостатньою кількістю інформації. Автори програми “Заяви про себе” (“Make your mark”) підкреслюють, що всі згадані якості також є частиною загальної програми шкільного освіти і одночасно розвиваються за допомогою всього спектру шкільних предметів та різних форм позаурочної діяльності школярів [8].

Інші освітні програми доповнюють список якостей, пов’язаних з підприємливістю, своїми варіантами, доводячи тим самим, що більш широкий спектр характеристик, надає повніше уявлення про багатогранність цього феномена. Найчастіше згадуваними компонентами підприємливості в дослідженнях зарубіжних фахівців є наступні:

- цілеспрямованість, яка передбачає послідовність, наполегливість, рішучість у досягненні поставленої мети, дотримання обраного шляху і з прийнятими рішеннями;

- ініціативність – це активна життєва позиція людини, що виражається в її ідейній проникливості, послідовності в відстоюванні своїх поглядів, єдності слова і справи. Ініціативність має на увазі наявність у індивіда комунікабельності, готовності вільно встановлювати і підтримувати позитивні контакти в спілкуванні й взаємодіяти з оточуючими, проявляючи свої організаторські здібності [7];

- рішучість визначається як здатність людини самостійно приймати відповідальні рішення і неухильно реалізовувати їх в діяльності. Це якість особливо яскраво проявляється в ситуаціях, коли вчинок пов’язаний з свідомим ризиком і

СТРУКТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ПОГЛЯД АМЕРИКАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

необхідністю вибору з декількох альтернатив. Рішучість означає також спроможність сміливо брати на себе відповідальність за прийняте рішення. Виходячи з цього визначення, можна стверджувати, що вона пов'язана з готовністю особистості до ризику, а також з самостійністю;

- самостійність трактується як здатність без регулярного контролю і сторонньої допомоги визначити і сформулювати проблему, поставити мету та знайти шляхи її реалізації [9];

- відповідальність передбачає свідоме дотримання особистістю моральних принципів і правових норм, що виражають суспільну необхідність. Відповідальність як риса особистості формується у процесі спільної діяльності в результаті інтеріоризації соціальних цінностей, норм і правил;

- готовність до ризику розуміємо як застосування незвичайного методу або прийому за відсутності повної впевненості в позитивному результаті, коли звичайні заходи виявляються малоєфективними. Ризик допустимо за умови всебічного аналізу і обліку ситуації, що склалися. Таким чином, ризик завжди супроводжує креативність і винахідливість;

- компетентність – це якість особистості, що виявляється в загальній здатності до діяльності, вона заснована на знаннях і досвіді, придбаних в процесі навчання та соціалізації та забезпечує самостійну й успішну участь у діяльності [1];

- новаторство – це здатність людини знаходити нові рішення, нові ідеї, варіанти ефективного втілення наукових ідей, винаходів, інтелектуальних знахідок чи відкриттів. Підприємницьке новаторство – вміння на базі глибокого аналізу сучасних відкриттів створювати нові ідеї, оригінальне практичне втілення котрих призводить до досягнення прибуткової діяльності;

- сила волі означає спроможність долати зовнішні і внутрішні труднощі при здійсненні планів і виконанні рішень, що, у свою чергу, забезпечує досягнення підприємницьких цілей. Мобільність поряд з перерахованими вище якостями є важливою здатністю, яка дозволяє визначити основні тенденції, передбачити їх зміни і адаптувати свою поведінку і стратегію роботи до постійно змінюваних умов.

Разом з тим пошук нових підходів до визначення підприємливості спричинив ряд дослідників до висновку, що немає одного обов'язкового набору якостей, якими можна було б охарактеризувати підприємливість. Деякі риси властиві багатьом підприємцям, наприклад потреба в досягненнях, але за іншими характеристиками вони можуть значно

відрізнятися. Дослідники Н. Картер, В. Гартнер і П. Рейнольдс справедливо зазначають, що значна кількість людей мають характеристики підприємців, але не займаються підприємництвом, і навпаки, іноді досягають успіху люди, які володіють мінімальним набором якостей з тих, що були виділені вченими як підприємницькі [4].

З цієї причини низка вчених звернулися до вивчення мотиваційної сфери підприємців, що, власне, є рушійною силою підприємницької діяльності. Підприємницькі наміри виникають на основі того, як людина сприймає перспективу створення бізнесу та наскільки їй цікаво займатися цією діяльністю, також формування підприємницького світогляду, що базується на різних видах підприємницьких цінностей, таких як фінансовий успіх, свобода самовизначення, можливість самореалізації, корисність суспільству та інші цінності. Перші спроби охарактеризувати мотиви підприємця були зроблені американським економістом Й. Шумпетером, але характеристика мотиваційної сфери підприємців була виявлена іншим дослідником Д. МакКлелландом, який вважав, що відмінною психологічною особливістю підприємливих людей є вищий рівень мотивації досягнення, що виступає “змаганням з певними існуючими стандартами”. Відповідно, особистість з високим рівнем мотивації досягнення є успішнішим і раціональнішим підприємцем.

Американський психолог Дж. Роттер припускав, що високий рівень мотивації пов'язаний з поняттям “локус контролю”. Згідно з його теорією, людина по-різному сприймає наявність свого контролю над подіями, тому він по-різному інтерпретує їх значимість і свою роль в ухваленні рішень і здійсненні проектів. Внутрішній локус контролю означає, що людина схильна брати на себе відповідальність за події, що відбуваються в її житті, пояснюючи їх своєю поведінкою, характером і здібностями. Не випадково, підприємці відносяться до категорії людей з внутрішнім локусом контролю, вони вірять в те, що володіють достатніми уміннями і знаннями для реалізації своїх проектів [6].

Для визначення високого рівня мотивації А. Бандура ввів термін “Самоефективність”, що означає, досягнення людини багато в чому залежать від того, наскільки вона упевнена у своїх здібностях і в успішності своїх дій. На думку цього дослідника, основою підприємливості особистості є надія на успіх і потреба в його досягненні. “Індивіди, орієнтовані на успіх у роботі, зазвичай активні та ініціативні, якщо зустрічаються перешкоди, то вони шукають шляхи їх подолання, їхня продуктивність і активність у значно меншому ступені залежать від зовнішнього

**СТРУКТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ:
ПОГЛЯД АМЕРИКАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ**

контролю. Такі люди відрізняються наполегливістю в досягненні мети, схильні планувати майбутнє на тривалий час” [2]. Таким чином, високий рівень мотивації, безпосередньо має зв’язок з підприємливістю, та демонструє, що підприємлива особистість характеризується високим рівнем саморегуляції, самостійною постановкою мети, вибором рішення і контролюванням процесу виконання рішень, та сприяє розвитку цілеспрямованості й рішучості в діях, енергійності, впевненості, здатності долати труднощі.

Узагальнюючи вище сказане, зазначимо, що підприємлива особистість – впевнена в своїх силах людина з високим ступенем мотивації, спрямованою на саморозвиток і самореалізацію. Крім цього характеризується сформованим підприємницьким світоглядом, основою котрого є певне уявлення про цінності, таких як економічна свобода, володіння приватною власністю, успіх, репутація і професіоналізм. Всі ці цінності створюють загальний фон, що впливає на прийняття рішень, стратегію поведінки, роботу над самовдосконаленням.

Висновки. Отже, формування підприємницької компетентності стає одним з найважливіших напрямків сучасної освіти, мета якого – забезпечити всебічний розвиток особистості та повідомити їй ті знання, що сприятимуть успішному працевлаштуванню або самозайнятості. Професійний успіх нині можливий тоді, коли особистість готова вчитися протягом усього життя і здатна ефективно керувати своєю кар’єрою. Саме підприємливість як багатоаспектна якість допомагає успішній інтеграції молоді в соціальне та економічне життя країни. **Перспективи подальших розвідок** потребують питання

діагностики підприємливості, аналіз форм та методів формування підприємницьких умінь і навичок в учнівської молоді США.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bacigalupo M., Kampylis P., Punie Y., Vanden Brande G. *Entre Comp: The Entrepreneurship Competence Framework* / M. Bacigalupo, P. Kampylis, Y. Punie, G. VandenBrandе // Люксембург: Publication Office of the European Union. – 2016. – EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884.

2. Bandura A. *Self-efficacy beliefs as shapers of children’s aspirations and career trajectories* / A. Bandura, C. Barbaranelli, G. Caprara, C. Pastorelli // *Child Development* – 2001. – №72(1). – P. 187–189.

3. Brockhous R. H. *The psychology of the entrepreneur* / R. H. Brockhous // *The encyclopedia of entrepreneurship*. Englewood Cliffs: prentice Hall. – 1982. – P. 48–52.

4. Carter N. M., Gartner W. B., Reynolds P. O., *Exploring start-up event sequences* / N. M. Carter, W. B. Gartner, P. O. Reynolds // *Journal of Business Venturing*. – 1996. – № 11. – P. 151–166.

5. Gibbs H. J. *Exciting entrepreneurship education* / H. J. Gibbs // *Techniques*. – 2006. – № 4. – P. 6–7.

6. Julian B. Rotter: *Social Learning Theory & Locus of Control* [Electronic resource]. – URL: <http://study.com/academy/lesson/julian-b-rotter-social-learning-theory-locus-of-control.html>.

7. Littunen H. *Entrepreneurship and the characteristics of the entrepreneurial personality* / H. Littunen // *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*. – 2000. – № 6 – P. 295–309.

8. *Make your mark in manufacturing and engineering* [Electronic resource]. – URL: <http://www.makeyourmark.org.uk>.

9. Man T. W. *Exploring the behavioral patterns of entrepreneurial learning* / T.W. Man // *Education & Training*. – 2006. – № 48(5). – P. 318–322.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2017

“Мислення можна назвати продуктивним, якщо воно приводить до розв’язку конкретної задачі; мислення можна назвати творчим, якщо воно створює засоби для розв’язування майбутніх задач”.

*Дьордь Пойа
угорський, швейцарський і американський математик*

“Удосконалюватися – значить мінятися, бути досконалим – означає змінюватися часто”.

*Вінстон Черчилль
державний діяч Великої Британії, письменник*

